Rok X. Lwów 12 kwietnia 1888. **Nr. 7.**

„Bonus Pastor“
wychodzi we Lwowie 12 i 26 każdego miesiąca, w objętości jednego arkusza druku.

Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 10 ct. od miejsca objętości jednego wiersza drobnym drukiem za każdorazowe umieszczenie.

Numer pojedynczy kosztuje 30 ct.

Redakcya, Administracya i Ekspedycya: plac Bernardyński l. 7 we Lwowie.

Reklamacye niedoszłych numerów uwzględnione być mogą w przeciągu 2 tygodni od wyjścia numeru.

Rękopisów nie zwraca Redakcya.

Prenumerata wynosi:

w **Austryi:** rocznie 3 złr.; półrocznie 1 złr. 60 ct.; kwartalnie 80 cnt.; w **Cesarstwie niemieckiem** rocznie 6 marek; do **Francyi, Włoch, Rumunii** i **Turcyi** rocznie 8 frank., a do **Ameryki** 2 dolary.

Razem z „Wiadomościami katolickiemi“ w **Austryi:** *rocznie* 5 złr. 50 ct., *półrocznie* 3 złr. i *kwartalnie* 1 zł. 60 ct. w. a.; do **Francyi, Włoch** i t. d. 14 franków, a do **Ameryki** 3 dolary.

Prenumeratę płaci się **z góry** i nadsyłać ją należy przekazem pocztowym **wprost** pod adresem Administracyi.

BONUS PASTOR

ORGAN TOWARZYSTWA „BONUS PASTOR“.

Z rozpoczęciem II kwartału upraszamy o odnowienie prenumeraty i wyrównanie zaległości.

Z Administracyi pisma „Bonus Pastor“.

Potępione zdania z pism Rosminiego.

Do najoryginalniejszych filozofów włoskich w pierwszej połówce obecnego stulecia i to „ściśle katolickiego kierunku“ (!) zalicza historyk Cezar Cantu księdza *Antoniego Rosminiego Serbati*, ur. 1787 w Roveredo. Jawny przeciwnik empiryzmu, panującego w szkołach i umiejętnościach stosowanych, umie doskonale szermować logicznemi wywodami przeciw nawpół spirytualistycznemu empiryzmowi Romagnosego, metodykowi Mamianiemu, eklektykowi Poli i Galuppiemu, filozofowi doświadczalnemu. Wrodzoną ideę wyższości istnienia, czyli bytu, stawia za źródło pewności, za prawdę samą; z niej zradza się według niego znajomość ciał, znajomość nas samych, znajomość Boga, prawa moralnego, związku świata idealnego z światem rzeczywistym, życia teoretycznego i spekulatywnego z życiem praktycznem. Zasadę tę stósował do antropologii, moralności, prawa i teodycei, a pismami swemi nadał nowy ruch myśli filozoficznej w swej ojczyznie.

Sąd ten znakomitego historyka o włoskim filozofie i pochwały, których mu nie szczędzi, nie ze wszystkiem realną mają podstawę. Trudno zresztą wymagać po historyku nie jednostki, nie epoki mniejszej, ale całych wieków, by wnikał nawet w ducha pism wybitniejszych działaczy dziejowych, a nie dopiero takich, co w cieśniejszem poruszali się kole. Do takich badań, *ex professo* tylko przystępować można, i to wtenczas, gdy je potrzeba i konieczność wywoła. Autor historyi powszechnej w sposobie pracy nie wiele różni się od najsumienniejszego dziennikarza. Inaczej też wypadł sąd o Rosminim, a raczej o płodach jego pióra, gdy je zaniepokojeni biskupi i znakomici filozofowie i teolodzy pod rozbiór **Kongregacyi ś. Inkwizycyi** poddali. Spowodowały ich do tego kroku głównie pisma, które po śmierci filozofa pod jego nazwiskiem drukiem ogłoszone zostały. Bardzo wiele zdań, zawartych w nich, a rozwijających szczegółowo to, co w pierwszych księgach Rosminiego, jakie sam drukiem ogłosił, jakby w zarodku ledwie że naznaczonem było, wydały im się niezgodnemi z katolicką nauką. Rzeczona Kongregacya uznała 40 propozycyj za błędne, a uzyskawszy pozwolenie Ojca ś. ogłosiła swój wyrok **dekretem** z 14 grudnia 1887 r. Kardynał Monaco la Valletta, sekretarz ś. Officyum, zakomunikował ten dekret pismem z 7 marca b. r. Biskupom, wzywając ich do pasterskiej czujności, by potępione zdania nie szerzyły się w ich dzielnicach, a zwłaszcza zaś, by duchowni wychowankowie seminaryów tylko z czystych źródeł czerpali naukę.

Oto łaciński tekst potępionych zdań:

I. In ordine rerum creatarum immediate manifestatur humano intellectui aliquid divini in se ipso, hujusmodi nempe, quod ad divinam naturam pertineat. (Teosof. Vol. IV. n. 2, p. 6).

II. Cum divinum dicimus in natura, vocabulum istud *divinum* non usurpamus ad significandum effectum non divinum causae divinae; neque mens nobis est loqui de *divino* quodam, quod tale sit per participationem. (Ibid.).

III. In natura igitur universi, i. e. in intelligentiis, quae in ipso sunt, aliquid est, cui convenit denominatio divini non sensu figurato sed proprio (Teosof. Vol. IV. *Del divino nella natura*, num. 15, pp. 18-19). — Est actualitas non distincta a reliquo actualitatis divinae (Teosof. Vol. III. n. 1423, pag. 344).

IV. Esse indeterminatum, quod procul dubio notum est omnibus intelligentiis, est divinum illud, quod homini in natura manifestatur. (Teosof. Vol. num. 5 e 6, p. 8).

V. Esse, quod homo intuetur, necesse est, ut sit aliquid entis necessarii et aeterni, causae creantis, determinantis ac finientis omnium entium contingentium: atque hoc est Deus. (Teosof. Vol. I. n. 298, p. 241).

VI. In esse, quod praescindit a creaturis et a Deo, quod est esse indeterminatum, atque in Deo, esse non indeterminato sed absoluto, eadem est essentia (Teosof. Vol. II. n. 848, p. 150).

VII. Esse indeterminatum intuitionis, esse essentiale, est aliquid Verbi, quod mens Patris distinguit non realiter sed secundum rationem a Verbo (Teosof. Vol. II, n. 848, p. 150. Vol. I. n. 490, p. 445).

VIII. Entia finita, quibus componitur mundus, resultant ex duobus elementis, i. e. ex termino reali finito et ex esse

initiali, quod eidem termino tribuit formam entis (Teosof. Vol. I. n. 454, p. 396).

IX. Esse, objectum intuitionis, est actus initialis omnium entium. (Teosof. Vol. III, n. 1235, p. 73). — Esse initiale est initium tam cognoscibilium quam subsistentium: est pariter initium Dei, prout a nobis concipitur, et creaturarum. (Teosof. Vol. I. n. 287, p. 229; n. 288. p. 230).

X. Esse virtuale et sine limitibus est prima ac simplicissima omnium entitatum, adeo ut quaelibet alia entitas sit composita, et inter ipsius componentia semper et necessario sit esse virtuale. Est pars essentialis omnium omnino entitatum, utut cogitatione dividantur. (Teosof. Vol. I. n. 280, p. 221; n. 281. p. 223).

XI. Quidditas (id quod res est) entis finiti non constituitur eo, quod habet positivi, sed suis limitibus. Quidditas entis infiniti constituitur entitate, et est positiva; quidditas vero entis finiti constituitur limitibus entitatis, et est negativa. (Teosof. Vol. I. n. 726, pp. 708-709).

XII. Finita realitas non est, sed Deus facit eam esse, addendo infinitae realitati limitationem. (Teosof. Vol. n. 681, p. 658). — Esse initiale fit essentia omnis entis realis. (Ibid. Vol. I. n. 458, p. 399). — Esse, quod actuat naturas finitas, ipsis conjunctum, est recisum a Deo. (Ibid. Vol. III. n. 1425, p. 346).

XIII. Discrimen inter esse absolutum et esse relativum non illud est, quod intercedit substantiam, sed aliud multo majus, unum enim est absolute ens, alterum est absolute nonens. At hoc alterum est relative ens. Cum autem ponitur ens relativum, non multiplicatur absolute ens: hinc absolutum et relativum absolute non sunt unica substantia, sed unicum esse; atque hoc sensu nulla est diversitas esse, imo habetur unitas esse. (Teosof. Vol. V. Cap. IV. p. 9).

XIV. Divina abstractione producitur esse initiale, primum finitorum entium elementum; divina vero imaginatione, producitur reale finitum, seu realitates omnes, quibus mundus constat. (Teosof. Vol. I. n. 463, e. 408).

XV. Tertia operatio esse absoluti, mundum creantis, est divina synthesis, i. e. unio duorum elementorum: quae sunt *esse initiale*, commune omnium finitorum entium initium, atque *reale* finitum, seu potius diversa realia finita, termini diversi ejusdem esse initialis. Qua unione creantur entia finita. (Ibid.).

XVI. Esse initiale, per divinam synthesim ab intelligentia relatum, non ut intelligibile sed mere ut essentia, ad terminos finitos reales, efficit, ut existant entia finita subjective et realiter (Teosof. Vol. I. n. 464, p. 410).

XVII. Id unum efficit Deus creando, quod totum actum esse creaturarum integre ponit: hic igitur actus proprie non est factus, sed positus (Teosof. Vol. I. n. 413, p. 350).

XVIII. Amor, quo Deus se diligit etiam in creaturis, et qui est ratio, qua se determinat ad creandum, moralem necesitatem constituit, quae in ente perfectissimo semper inducit effectum: hujusmodi enim necessitas tantummodo in pluribus entibus imperfectis integram relinquit libertatem bilateralem (Teosof. Vol. I, n. 01, pp. 49-50).

XIX. Verbum est materia illa invisa, ex qua, ut dicitur Sap. XI. 18, creatae fuerunt res omnes universi. (Joh. lect. 37, p. 109).

XX. Non repugnat, ut anima humana generatione multiplicetur; ita, ut concipiatur, eam ab imperfecto, nempe a gradu sensitivo, ad perfectum, nempe ad gradum intellectivum, procedere. (Teosof. Vol. I. n. 616. p. 619).

XXI. Cum sensitivo principio intuibile fit esse, hoc solo tactu, hac sui unione, principium illud, antea solum sentiens, nunc simul intelligens, ad nobiliorem statum evehitur, naturam mutat, ac fit intelligens, subsistens atque immortale (Teosof. Vol. I. n. 646, p. 619).

XXII. Non est cogitatu imposible, divina potentia fieri posse, ut a corpore animato dividatur anima intellectiva, et ipsum adhuc maneat animale; maneret nempe in ipso, tamquam basis puri animalis, principium animale, quod antea in eo erat veluti appendix. (Teosof. Vol. I. n. 621, p. 591).

XXIII. In statu naturali, anima defuncti existit perinde ac non existeret: (Teodicea. appendix art. 10. p, 98) cum non possit ullam super seipsam reflexionem exercere, aut ullam habere sui conscientiam, ipsius conditio similis dici potest statui tenebrarum perpetuarum et somni sempiterni. (Introduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 69, p. 217).

XXIV. Forma substantialis corporis est potius effectus animae, atque interior terminus operationis ipsius: propterea forma substantialis corporis non est ipsa anima. (Psicol. Vers. II, l. I. c. II. n. 849). — Unio animae et corporis proprie consistit in immanenti perceptione, qua subjectum, intuens ideam, affirmat sensibile, postquam in hac ejus essentiam intuitum fuerit. (Teosof. Vol. V. Cap. LIII. art. II. §. 5. V. 4. p. 377).

XXV. Revelato mysterio SSmae Trinitatis, potest ipsius existentia demonstrari argumentis mere speculativis, negativis quidem et indirectis, hujusmodi tamen, ut per ipsa veritas illa ad philosophicas disciplinas revocetur, atque fiat propositio scientifica sicut ceterae: si enim ipsa negaretur, doctrina theosophica *purae rationis* non modo incompleta maneret, sed etiam, omni ex parte absurditatibus scatens, annihilaretur. (Teosof. Vol. I. nn. 191, 193, 194 pp. 155-158).

XXVI. Tres supremae formae *esse*, nempe subjectivitas, objectivitas, sanctitas, seu realitas, idealitas, moralitas, si transferantur ad esse absolutum, non possunt aliter concipi, nisi ut personae subsistentes et viventes. (Vol. I. nn. 190-196, pp. 151-159). — Verbum, quatenus objectum amatum, et non quatenus Verbum, i. e. objectum, in se subsistens, per se cognitum, est persona Spiritus Sancti. (Introd. del Vang. secondo Giov. lez. 65, p. 200).

XXVII. In humanitate Christi humana voluntas fuit ita rapta a Sp. Sancto ad adhaerendum Esse objectivo, i. e. Verbo, ut illa Ipsi integre tradiderit regimen hominis, et Verbum illud personaliter assumpserit, ita sibi uniens naturam humanam. Hinc voluntas humana desiit esse personalis in homine, et cum sit persona in aliis hominibus, in Christo remansit natura. (Indroduz. del Vangelo secondo Giov. lez. 85, p. 281).

XXVIII. In christiana doctrina, Verbum, character et facies Dei imprimitur in animo eorum, qui cum fide suscipiunt baptismum Christi. (Int. alla Filos. n. 92). — Verbum, i. e. character in anima impressus, in doctrina christiana, est Esse reale (infinitum) per se manifestum, quod deinde novimus esse secundam personam Sanctissimae Trinitatis (Ibid.)

XXIX. A catholica doctrina, quae sola est veritas, minime alienam putamus hanc conjecturam: In eucharistico Sacramento substantia panis et vini fit vera caro et verus sanguis Christi, quando Christus eam facit terminum sui principii sentientis, ipsamque sua vita vivificat: eo ferme modo, quo panis et vinum vere transubstantiantur in nostram carnem et sanguinem, quia fiunt terminus nostri principii sentientis. (Introduz. del Vang. secondo Giov. lez. 87, pp. 285-286).

XXX. Peracta transubstantiatione, intelligi potest, corpori Christi glorioso partem aliquam adjungi, in ipso incorporatam, indivisam pariterque gloriosam. (Ibid.).

XXXI. In Sacramento Eucharistiae, *vi verborum* corpus et sanguis Christi est tantum ea mensura, quae respondet quantitati (a quel tanto), substantiae panis et vini, quae transubstantiatur: reliquum corporis Christi ibi est *per concomitantiam*. (Ibid. p. 286, seg.).

XXXII. Quoniam, qui non manducat carnem Filii hominis et bibit ejus sanguinem, non habet vitam in se; et nihilominus, qui moriuntur cum baptismate aquae, sanguinis aut desiderii certo consequntur vitam aeternam; dicendum est, his, qui in hac vita non comederunt corpus et sanguinem Christi, subministrari hunc coelestem cibum in futura vita, ipso mortis instanti. — Hinc etiam Sanctis V. T. potuit Christus descendens ad inferos seipsum communicare sub speciebus panis et vini, ut aptos eos redderet ad visionem Dei. (Introduz. del Vang. secondo Giovanni lez. 74, p. 238).

XXXIII. Cum daemones fructum possederint, putarunt, se ingressuros in hominem, si de illo ederet; converso enim cibo in corpus hominis animatum, ipsi poterant libere ingredi animalitatem, idest in vitam subjectivam hujus entis, atque ita de eo disponere sicut proposuerant. (Introd. del Vang. secondo Giov. lez. 63, p. 191).

XXXIV. Ad praeservandam B. V. Mariam a labe originis, satis erat ut incorruptum maneret minimum semen in homine, neglectum forte ab ipso daemone; e quo incorrupto semine, de generatione in generationem transfuso, suo tempore oriretur Virgo Maria. (Ibid. lez. 64, p. 193).

XXXV. Quo magis attenditur ordo justificationis in homine, eo aptior apparet modus dicendi scripturalis, quod Deus peccata quaedam tegit aut non imputat. Juxta Psalmistam discrimen est inter iniquitates, quae remittuntur, et peccata, quae teguntur: illae, ut videtur, sunt culpae actuales et liberae, haec vero sunt peccata non libera eorum, qui pertinent ad populum Dei, quibus propterea nullum afferunt nocumentum. (Trattato della conscienza morale, l. l. c. 6 a. 2).

XXXVI. Ordo supernaturalis constituitur manifestatione esse in plenitudine suae formae realis; cujus communicationis effectus est sensus (sentimento) deiformis, qui, inchoatus in hac vita, constituit lumen fidei et gratiae; completus in altera vita, constituit lumen gloriae. (Filosof. del Dritto. Par. II. nn. 674, 676, 677).

XXXVII. Primum lumen, reddens animam intelligentem, est esse ideale; alterum primum lumen est etiam esse, non tamen mere ideale sed subsistens ac vivens: illud abscondens suam personalitatem: at qui videt alterum (quod est Verbum), etiamsi per speculum et in aenigmate, videt Deum. (Introd. alla Filosofia, n. 85).

XXXVIII. Deus est objectum visionis beatificae, in quantum est auctor operum *ad extra*. (Teodicea. n. 672).

XXXIX. Vestigia sapientiae ac bonitatis, quae in creaturis relucent, sunt comprehensoribus necessaria; ipsa enim in aeterno exemplari collecta, sunt ea Ipsius pars, quae ab illis videri possit (che è loro accessibile), ipsaque argumentum praebent laudibus, quas in aeternum Deo Beati concinunt. (Ibid. n. 674).

XL. Cum Deus non possit, nec per lumen gloriae, totaliter se communicare entibus finitis, non potuit essentiam suam comprehensoribus revelare et communicare, nisi eo modo, qui finitis intelligentiis sit accommodatus: scilicet Deus se illis manifestat quatenus cum ipsis relationem habet, ut eorum creator, provisor, redemptor, sanctificator. (Ibid. n. 677).

Joseph Mancini S. Rom. et Univ. Inq. Notarius

Kongregacya generalnych Inkwizytorów ostrzega, że wniosek, jakoby pozostałe doktryny Rosminiego, przeto, iż o nich w dekrecie nie ma wzmianki, otrzymały tem samem aprobatę, byłby błędnym.

Fanfulla i *Popolo Rom.* oburzone. Pojmujemy dlaczego. Niech jednak nie przywłaszczają sobie kapłana, który mógł zbłądzić jak każdy inny, nie wyparł się jednak jedności z Kościołem. U Piusa IX miał dosyć miru; byłby był nawet otrzymał kardynalski kapelusz, ale niektóre z jego pism, mianowicie: „O pięciu ranach Kościoła“, zaszkodziły mu w opinii. Jeżeli liberalne dziennikarstwo zjednoczone Italii mniema, że Rosmini dlatego, iż należał do stronnictwa mężów, którzy torowali drogę niepodległości narodowej i jedności politycznej, stanął temsamem w szeregu z tymi, co krzywdą i niesprawiedliwością, gwałtem i spiskami wywracali trony prawowitych władców półwyspu, to myli się grubo. Ks. Rosmini pragnął zjednoczenia Włoch, ale federacyjnego, bez naruszenia czyichkolwiek praw. Po pogromie Piemontu przez wojska austryackie 1848 r. podjął się z woli ministra, księdza Giobertego, poselstwa do Rzymu, i tu wypracował projekt federacyi państw włoskich, którym papieże przodować mieli; a Pius IX chętnym był tej myśli. Ducha swej wierności dla Kościoła i Papiestwa zamanifestował dobitnie, kiedy rewolucya rzymska, po zamordowaniu 15 listop. 1848 papieskiego ministra Rossego, ofiarowała jemu prezydenturę w nowem ministerstwie, narzuconem Piusowi IX gwałtem. Na propozycyą odpowiedział listownie, że nie może być członkiem ministerstwa, które zamianował papież, pozbawiony wolności. Znalazł się też następnie w Gaecie razem z innymi znakomitymi osobistościami u tronu papieża-wygnańca, aby mu hołd oddać i uczcić w nim Głowę Kościoła i prawowitego Suwerena.

Błędy od osoby oddzielać należy. Potępiać tamte, a nie rzucać kamieniem na ich autora, nie upornego. Co do Rosminiego, to nawet łatwo być może, że w pośmiertnych jego pismach i cudza ręka złośliwie czynną być mogła.

DZIAŁ KAZNODZIEJSKI.

SZKIC XLIX.

na Poniedziałek Zielonych Świąt

Przymioty miłości ku Panu Bogu.

„Tak Bóg umiłował świat“ (Jan 3.)

Zesłaniem Jednorodzonego Syna i wydaniem Go w ręce grzeszników okazał P. Bóg, że nas miłuje. Miłości i od nas się domaga. *„Kto nie miłuje, nie zna Boga“* (1. J. 4.) i *„trwa w śmierci“* (ib. 3.) A jednak mało u nas szczerej miłości ku Bogu. Gdy zaś na tem przykazaniu *„wszystek zakon zawisł„* (Mat. 22.) a miłość jest warunkiem zbawienia, słuszną rzeczą jest, byśmy poznali, jaką być powinna.

Miłość ku Bogu powinna:

I. mieć wszystkie znamiona szczerej miłości ludzkiej

a więc być:

1. pamiętną na ukochaną osobę. *„Jeżli cię zapomnę Jeruzalem, niech przyschnie język mój do podniebienia mego“* (Ps. 136). Tak chętnie wspominać powinniśmy o P. Bogu, tak cieszyć nas powinno to wszystko, co Jego nam przypomina;

2. zgodną w uczuciach, upodobaniach i zamiarach. Podobnież: co Bóg miłuje, to miłować; co On chce, i my pragnąć; co nienawidzi, to i my w nienawiści mieć powinniśmy. *„Bądźcie doskonali, jako i Ojciec wasz nieb.“* (Mat. 5.) *„Bądźcie świętymi, bo święty ja jestem“*. (Lev 20);

3. względną, uległą i posłuszną życzeniu ukochanej osoby i jej woli. Tak podobnież, kto chce miłować P. Boga, przykazania jego wypełniać musi bez wyboru i wyjątków. *„Kto mnie miłuje, będzie chował mowę moją“* (Jan 14);

4. gorliwą, ujmującą się za osobą ukochaną, za jej czcią i honorem. Tak za sprawą Bożą i chwałą i my się ujmować powinniśmy, przyczyniać się do niej i według sił ją popierać. Obraza P. Boga boleć nas powinna;

5. pożądającą posiadania i połączenia. Przykład z ludzi, miłujących dostatki, lub innych ludzi. Tak i my

dążyć powinniśmy do posiadania Boga, a serce nasze winno być niespokojne, póki w Nim nie odpocznie.

Miłość ku Bogu powinna:

II. przewyższać miłość ludzką.

Ta ostatnia może mieć różne stopnie i może równo ogarniać kilka osób, trwać krócej lub dłużej. Miłość ku Bogu musi być:

1. najwyższą: „z całego serca, z całej duszy, ze wszystkich sił i myśli". *„Bo i cóż ja mam w niebie, albo czegom chciał na ziemi oprócz ciebie Boże serca mego i części moja na wieki"*! (Ps. 72.);

2. poświęcającą wszystko dla Boga, gotową wszystko raczej utracić, niż łaskę Bożą;

3. wykluczającą nawet wszelką inną miłość, o ileby się miłości Bożej sprzeciwiała. *„Kto miłuje ojca albo matkę, syna albo córkę więcej niż mnie, nie jest mię godzien"*. (Mat. 10.);

4. wieczną *„miłość nigdy nie ginie"* (1. Cor. 13.). Jako rozpoczyna się na ziemi, tak ogarniając nas coraz więcej przetrwać ma po za grób i uszczęśliwić na wieki.

Zakończenie: Gdy *„miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha św., który nam jest dany"* (Rom. 5.) prośmy Jezusa, by nam obficie użyczył swej łaski i pomnożył miłość naszą, byśmy tyle od Boga miłowani, wedle sił odwzajemnić się mogli. Amen. *X. F. L.*

Następny szkic poda temat nauki na Niedzielę I. po Świątkach.

Wyjazd naszych pielgrzymów do Rzymu.

Piękną była myśl, która Kraków na punkt zborny dla naszych pielgrzymów naznaczyła. Drużyna dwóch narodowości a trzech obrządków, lubo w jej skład wejść mogły osobistości z jednej tylko cząstki Ojczyzny, przedstawi w ten sposób w Wiecznem Mieście lud z obszaru krajów, składających przed wiekiem polityczną i religijną całość. Wychodzi przecież z siedziby królów tejże całości, wyrusza z serca Polski, a przeto ci, co jej szeregów zwiększyć nie mogli, będą w niej, nietylko duchem i modlitwą, ale majestatem, który od Wawelu nie przestał dotąd na rozłączonych oddziaływać. U grobu ś. Stanisława, przy trumnach królów i bohaterów, pod cienie wymownych pamiątek zjechali się nasi, by ztąd do Rzymu podążyć.

Od 4. b. m. zaznaczył się pochód. Pierwszy wyruszył duchowny Zwierzchnik całej niemal „wolnej Polski", J. Eks. ks. arc. Morawski, aby swoich w Rzymie oczekiwać i przyjąć. Za nim przywoził do Krakowa każdy pociąg pątników z różnych stron Galicyi i Bukowiny. W polskim Rzymie rozgościli się Najprzew. księża arc.: Feliński, Issakowicz i Sembratowicz, oraz ks. bisk. Pełesz, u którego boku znajduje się Szczepan Dutka, wójt z Rarańczy, bukowińskiej wioski do niedawna prawosławnej, obecnie zgłaszającej przejście na Unią. W te strony podążyli dalej: Najprz. ks. bisk. Solecki wraz z sufraganem, ks. bisk. dr. Glazerem; ks. prałat Walczyński w zastępstwie najprz. ks. Biskupa tarnowskiego i ks. kan. dr. Lewicki, jako przedstawiciel Kapituły lwowskiej o. ł. Za Dostojnikami Kościoła ściągnęły do Krakowa liczne zastępy duchowieństwa trzech obrządków, 80 kapł. polskich a 45 ruskich; włościanie ruscy i polscy; małomieszczanie i wielu przedstawicieli rodów, co niegdyś własną piersią byli przedmurzem chrześciaństwa. Pań nie brak w drużynie.

Poważnym i charakterystycznym postaciom w tej mozaice naszych warstw można się było dobrze przyglądnąć w czasie nabożeństw, odprawionych 6 b. m. na intencyą szczęśliwej podróży w cerkwi św. Norberta i u Panny Maryi. W pierwszej świątyni, odnowionej w ostatnim czasie, celebrował o 8ej ks. bis. Pełesz, o 9ej ks. metr. Sembratowicz a o 10ej ks. kan. Pakisz; w drugiej, od wczesnego ranka nieśli u bocznych ołtarzy kolejno kapłani trzech obrządków bezkrwawą ofiarę. Na godzinę 9tą przypadł najuroczystszy moment. U maryackiego ołtarza Wita Stwosza stanął Dostojny Następca Św. Stanisława i fundatora świątyni, Iwona Odrowąża, J. Eks. ks. biskup Dunajewski. Długie presbiteryum wypełnili pielgrzymi, a razem z nimi modlili się w czasie tej mszy św. Najprz. księża arc. Feliński i Issakowicz i ks. biskup Pełesz. Po zwyczajnych modlitwach na końcu mszy św. i po nadzwyczajnej, jaką Najdostojniejszy Pasterz krakowskiej dyecezyi z własnej intencyi codziennie za uciśnionych Braci dodawać zwykł, odmówił tenże modły przed podróżą, według *Itinerarium* brewiarzowego i udzielił błogosławieństwa pielgrzymom. Na zakończenie przemówił jeszcze do nich następującemi słowy:

„Więc jedziemy do *Rzymu* — do tego Rzymu, do którego i ojcowie nasi od tylu wieków spieszyli z wielu bardzo trudnościami, bo dawniej nie było ułatwienia kolejowego, a spieszyli, by dać *świadectwo* swej wierze i uzyskać błogosławieństwo Namiestnika Chrystusowego. I my tam także jedziemy, aby dać toż samo świadectwo w tych trudnych dla Kościoła czasach. Jedziemy do grobu tego ś. Piotra, do którego powiedział P. Jezus, że cokolwiek rozwiąże na ziemi, będzie rozwiązane i w niebie; jedziemy do grobu ś. Pawła, co z największego nieprzyjaciela Chrześcian, stał się najżarliwszym apostołem i naczyniem wybranem w ręku Boga dla głoszenia Jego św. Ewangelii; jedziemy do grobu św. Męczenników, takich jak: św. Szczepan, św. Sebastyan i wielu innych, — lecz któżby ich tu wyliczył; jedziemy do grobów św. Apostołów naszych słowiańskich, co zaszczepiali wiarę w obszernych ziemiach naszych i fundamenta Kościoła Bożego w nich zakładali. Lecz dzisiaj, kiedy obchodzimy jeszcze pamiątkę Zmartwychwstania Pańskiego, starajmy się pielgrzymkę tę odbyć pobożnie, w duchu Bożym, pamiętając o tem, że pielgrzymka każda na ziemi jest obrazem tej pielgrzymki, którą tu w życiu przedsiębierzemy, dążąc do prawdziwej ojczyzny, do nieba, aż tam staniemy u celu życzeń naszych, do którego nas P. Bóg stworzył i powołał. Więc z pobożnością i ze skupieniem, i udzielając sobie wzajemnie pomocy, spieszmy do Rzymu, abyśmy tam u tronu Namiestnika Chrystusowego, u stóp Ojca ś. dali świadectwo naszej ś. wierze, co tylu miała wśród nas dotąd świadków; dajmy dowód tam, że i dziś nie wzdrygamy się wyznać naszej ś. wiary publicznie, za którą Bracia nasi, o parę mil tylko od nas oddaleni, przelewają od tylu lat krew swoją i zraszają ziemię swą łzami, a wyznawstwem swem i stałą wiernością Bożej prawdzie stali się zbudowaniem całemu Kościołowi. Lecz nietylko słowem ale i *uczynkami* mamy dawać świadectwo wierze św. — boć o to odwiedzimy także grób błogosławionego kapłana, co do niedawna jeszcze apostołował gorliwie na ziemi naszej (bł. Klem. Hofbauera), a odwiedzimy dalej grób ś. Antoniego w Padwi, sławny domek loretański, miejsca ś. assyskie, uświęcone pracami, modłami i pokutą ś. patryarchy, Franciszka ś., założyciela trzech zakonów, co u nas rozszerzywszy się bardzo prędko, pracowały i pracują nad rozszerzeniem królestwa Bożego. Pobłogosławiłem was na tę drogę, ale módlcie się też i za mnie, bo i ja dzielić chcę z Wami te niewielkie trudy teraźniejszej podróży. Bądźmy tam przedstawicielami godnymi narodu naszego i dowiedźmy, że umiemy żyć po katolicku i wiarę tę okazywać w uczynkach."

Pod świeżem wrażeniem, jakie błagalna modlitwa Najdostojniejszego Celebransa za uciśnionych Braci na obecnych wywarła, wnikały słowa tej przemowy jak najgłębiej

w ich serca... czuć było, że zapisują się w nich na zawsze. Tak zakończyło się to wzruszające nabożeństwo.

Po niem zwiedzały gromadki pielgrzymów pamiątkowe miejsca Krakowa a od 2ej popołudniu skupiały się tłumnie około pałacu biskupiego, gdzie w konsystorskiej sali rozdzielał ks. kan. Smoczyński kolejowe bilety uczestnikom. Tłumniej jeszcze było wieczorem około 7ej w salach i korytarzach krakowskiego dworca kolejowego. Około 450 osób (do trzech innych stacyj aż do Bogumina wydano bilety dla 146 osób, tak że wyjeżdżających do Rzymu na 600 liczyć można) miało tu wsiadać a z nimi przybyli przecież i bliżsi ich na pożegnanie. Mięszały się też z sobą dźwięki polskiej i ruskiej mowy w głośnym rozhoworze Twarze książąt Kościoła, stojących na czele pielgrzymów, promieniały radością, kiedy z sali pierwszej klasy, gdzie się byli przed odjazdem zgromadzili, spoglądali na swe duchowne dzieci, co posłuchały ich głosu i z nimi do Ojca chrześciaństwa spieszą. Rzewną była chwila, gdy krótko przed odejściem pociągu przybył do sali J. Eks. ks. Biskup krakowski wraz z towarzyszem podróży, ks. kan. Foxem, i żegnał się z swą Najczcigodniejszą Kapitułą. Niestrudzonego Pasterza żegnały również tony wszystkich krakowskich dzwonów; ich głosy grały także na pożegnanie pielgrzymom, gdy o godz. 7 min. 45 opuszczali mury Krakowa. Muzyka Zygmunta odprowadzała ich najdalej. Serca katolickie z całego obszaru Ojczyzny pobiegną za nimi jeszcze dalej, bo dotąd tętnić będą modlitwą, dopokąd swoich po powrocie w swem pobliżu nie odczują.

Kilka uwag o studyach teol. w Austryi.

(*Dokończenie*).

5) Pastoralna, jako osobna umiejętność, istnieje tylko w Austryi i Niemczech, stąd też tam, gdzie jej nie ma, słyszałem przeciwko niej rozmaite zarzuty, których jednak nie powtarzam, aby się nie wydawało, że je podzielam. Byłbym tylko za tem, aby liturgikę od niej oddzielić i oddać ją temu, kto uczy rytuału, bo kto uczy ceremonij, ten też powinien wyjaśnić, jaką myśl chciał Kościół przez te ceremonie wyrazić, jaka jest historya poszczególnych uroczystości itp. Jeżeliby zaś już na III roku przy lekturze Ojców św. uczono kompozycyi i stylistyki, nauka o kaznodziejstwie byłaby na IV roku znacznie skróconą, a gdyby nadto liturgikę złączono z nauką rytuału, to liczba godzin przeznaczonych na pastoralnę znaczniebyby się zmniejszyła, tak iż profesor pastoralnej mógłby oraz uczyć patrystyki i estetyki, i razem wszystkich godzin miałby jeszcze mniej, aniżeli mają obecnie ci, którzy prócz przedmiotów głównych wykładają poboczne, n. p. obok dogmatyki wykładają Teologię fundamentalną, obok historyi prawo kanoniczne.

Wychodząc z zasady, że *theoria sine praxi est rota sine axi* jestem za tem, aby przyszłych kaznodziejów zaprawiać w mówieniu (w kaplicy seminarzyckiej, w obec profesora i kolegów), jeżeli już nie od samego początku seminaryum (jakto się praktykuje w seminaryach francuskich), to przynajmniej na III i IV roku.

6) Przy nauce prawa kanonicznego trzebaby zasadnicze pojęcia wyjaśniać filozoficznie, a więc wyjaśnić gruntownie niektóre rzeczy (n. p. o władzy, o kwestyi socyalnej*), tej dotkliwej ranie na organizmie społecznym naszego wieku, i t. p.) z tego działu filozofii, który w podręcznikach filozoficznych niemieckich nazywa się: *Social- und Rechtsphilosophie*, a w podręcznikach łacińskich: *Ethica* (de jure sociali).

7) Nauka katechetyki i metodyki powinnaby obok teoryi obejmować praktykę, aby przyszły katecheta już w seminaryum nabył pewnej wprawy w tym kierunku. Zwyczajnie przyjętem jest w Austryi, że nauki tej udziela jeden z księży katechetów,— i słusznie, bo kapłan taki, mając pod sobą szkołę, może do niej prowadzić swoich słuchaczy, tam katechizować i kazać katechizować, a po skończonej godzinie odpowiednie robić uwagi. Nadto jeżeli klerycy (u nas) w kościele mówią kazania, to *a fortiori* mogliby także w kościele katechizować. Wreszcie skoro każdy profesor, choć jest doktorem Teologii, musi składać dowód swojego uzdolnienia do wykładania przedmiotu, który obejmuje, czyli musi składać t. z. konkurs, słuszna przeto, aby i profesora katechetyki od tego obowiązku nie uwalniano.

Co do rozkładu godzin nasuwają mi się dwie ogólne uwagi:

1) W obecnym systemie nie bierze się naraz wielu przedmiotów i wskutek tego wykładów jednego przedmiotu nie rozwleka się na lat kilka, jakto bywa w gimnazyach. Na tę zasadę najzupełniej się piszę, gdyż w ten sposób słuchacz łatwiej obejmuje całość, a pogląd taki nie mało się przyczynia do zrozumienia pojedyńczych części.

2) W rozdzielaniu godzin między pojedyńcze przedmioty system obecny trzyma się zasady równości. Wyrachowano, że wszystkich przedmiotów ważniejszych jest 6 (studyum bil. S. i N. Z., dogmatyka, moralna, historya i pastoralna) i że na nie na 4 latach można poświęcić tygodniowo 54 godzin, podzielono więc 54 przez 6 i na każdy przedmiot wypadło 9 godzin w tygodniu. Podział taki jest wygodny dla profesorów o tyle, że jednego nie obarcza więcej godzinami jak drugiego, ale nie jest korzystny dla nauki samej, bo przecież nie wszystkie działy teologii są dla wykształcenia teologicznego równie ważne, nauka poszczególnych przedmiotów potrzebna przyszłemu duszpasterzowi nie wymaga jednakowej pracy, a więc i wykład nie wymaga równej liczby godzin.

Po tych uwagach ogólnych przystępuję do szczegółów.

Zapewne, że byłoby bardzo pożądaną rzeczą dodać do studyów teologicznych jeszcze rok piąty, albo raczej przed studyami teologicznemi zaprowadzić rok wstępny, w którymby młodzież duchowna mogła się oddawać więcej życiu duchownemu, czytać Pismo św. i uczyć się filozofii. Ponieważ jednak nikomu nie tajno, że łatwiej o tem pisać, aniżeli to urzeczywistnić, więc też liczę się z czasem, który mamy, i wszystkie przedmioty wkładam w ramy lat czterech.

Na I roku: filozofia (godzin 5), Pismo św. St. Z. (godz. 7) i historya (godzin 6) — razem godzin 18. Dla czego na I roku historya? Oto dla tego, że historya jest nierównie do zrozumienia łatwiejsza, aniżeli dogmatyka ogólna, która od r. 1856 jej miejsce zajęła, i dla tego jeszcze, że słuchacz, wyszedłszy dopiero z gimnazyum, ma jeszcze świeżo w pamięci historyę powszechną, na której tle nauka historyi kościelnej stanie się łatwiejszą i korzystniejszą.

Na II roku: filozofia (godzin 3), dogmatyka ogólna i szczególna aż do Christologii wyłącznie (godzin 8) i Pismo św. N. Z. (godzin 7) — razem godzin 18.

---

*) *Moniteur de Rome* (N. 291 — 1887) donosząc, że belgijscy biskupi postanowili zaprowadzić wykłady politycznej ekonomii po wielkich seminaryach kleryków, przypomina jak często tę myśl poruszał i wypowiada: „że ci, którzy chcą rozwiązać kwestyę robotniczą, muszą być zarazem i ekonomistami i teologami.“ Studium socyalnej nauki uważa za uzupełnienie teologii moralnej, której traktaty: *de justitia et jure, de contractibus* przedstawiają dziś pożałowania godne braki (presentent des lacunes regrettables).

Redakcya.

Na III roku: dogmatyka (godzin 5), moralna (godzin 9), patrystyka (godzin 3) i ćwiczenia kaznodziejskie godz. 1) — razem godzin 18.

Na IV roku: pastoralna (godzin 5), prawo (godz. 5), katechetyka (godz. 5), liturgika (godz. 4), estetyka (godz. 2) i ćwiczenia kaznodziejskie (godz. 1) — razem godz. 22.

Nadto byłoby dobrze, gdyby na I, II i III roku seminaryum w (dwóch) godzinach nadobowiązkowych uczono wszystkich języka niemieckiego, na IV zaś roku, aby każdy alumn wypracował i w obec profesora i kolegów wygłosił jedno kazanie po niemiecku,— prócz tego dla alumnów zdolniejszych nauka języka francuskiego.

Co się tyczy *języka wykładowego*, jestem za tem jak jest obecnie. Zapewne, że historya wykładana w języku ojczystym znacznie większe nauce przyniosłaby korzyści aniżeli znajomości łaciny wyrządziłaby szkody, ale znowu wykonanie tej myśli natrafiłoby w Austryi, gdzie ludność tak jest mieszana, na wielkie trudności, gdyż w wielu miejscach musiałoby być 2 katedry tego przedmiotu.

* * *

Ze sprawą poprzednią ściśle wiąże się sprawa, o której chciałbym jeszcze kilka słów napisać. Kto mówi o urządzeniu studyów teolog. seminarzyckich, ten musi dotknąć studyów teol. wyższych, t. zw. doktorskich.

Na obecny system tych studyów w Austryi zgodzić się trudno, wymaga on bowiem od doktoranda, aby składał egzamina (rygoroza) ze *wszystkich* działów Teologii, i wskutek tego na tej rozległości cierpi głębokość studyów. Aby więc głębokość powiększyć, trzeba rozległość zmniejszyć. Seminarzysta, jako przyszły duszpasterz, powinien być uniwersalistą, zaś doktor Teologii — może przyszły profesor— powinien być specyalistą; jeżeli uniwersalista kształci się na kompendyach, specyalista powinien się kształcić na specyalnych fachowych dziełach, nauka jego powinna być specyalnem *studyum*, a nie powtórzeniem nieco obszerniejszem tego, czego się uczył w seminaryum. To jest myśl zasadnicza, do której urzeczywistnienia trzebaby studya teolog. rozłożyć na pojedyncze grupy, tak iż jakąkolwiek ktoby grupę obrał, po złożeniu egzaminów otrzymałby stopień doktora Teologii. W tym celu proponuję 4 grupy:

1) dogmatyka, oczywiście trzebaby brać t. z. wielką dogmatykę nie małą.

2) moralna i pastoralna z patrologią i estetyką.

3) historya z paleografią, historyografią, dyplomatyką i prawo na podstawie samego tekstu.

4) Studyum biblijne ze wszystkiemi językami wschodniemi, których wymaga system obecny, z uwzględnieniem najnowszych badań egipskich, assyryjskich itp.

Przy każdej grupie możnaby jeszcze wymagać filozofii, jeżeli nie całej, to przynajmniej tych jej działów, które z dotyczącą grupą w bliższym zostają związku; nadto domagać się od doktoranda drukowanej rozprawy z zakresu jego specyalnego studyum, — w ten sposób, zdaje mi się, nauka Teologii dużoby zyskała.

Przeciwko wykonaniu tego planu, stawiam sam (i rozwiązuję) niektóre trudności, które każdemu łatwo nasunąć się mogą:

1) Powie może kto, że w ten sposób specyalista w jednym przedmiocie nie będzie znał innych przedmiotów, n. p dogmatysta nie będzie znał moralnej.— Nie, bo przecież uczył się w seminaryum wszystkiego, więc ma ogólny pogląd na cały obszar Teologii, zresztą mając głębsze wykształcenie specyalne i znajomość filozofii, gdyby czasem potrzebował zaglądnąć do moralnej, z pewnością da sobie radę. Zapewne że dogmatysta nie będzie *specyalistą* w moralnej, i odwrotnie, ale to wcale nie ubliża jego nauce, jak nie ubliża specyaliście we filologii klasycznej, że nie jest specyalistą w historyi lub matematyce.

2) Zarzuci kto, że kształcenie specyalistów nie przyda się seminaryom, gdyż tu nie wiadomo, jaką kto katedrę obejmie.— Jużci pewnie nie byłoby odpowiedną rzeczą specyaliście n. p. w studyum bibl. poruczać wykłady innego jakiego przedmiotu, ale temu zaradzić nie trudno. Gdyby co roku wysełano jednego tylko kapłana na studya wyższe, wnet miałyby dyecezye więcej sił naukowych aniżeli seminaryum potrzebuje.

3) Trzecia trudność i to rzeczywiście największa jest w odpowiedzi na pytanie, gdzie takie wyższe studya urządzić? — Oto *a*) w p r z y s z ł y m u n i w e r s y t e c i e k a t o l i c k i m w Salzburgu, jakto jest w *Institut catholique* w Paryżu, albo jeszcze lepiej w *Université catholique* w Lowanium, gdzie są jedynie wyższe studya teologiczne, przeznaczone dla tych, którzy już nauki seminarzyckie skończyli. Ponieważ jednak w Salzburgu uniwersytetu jeszcze nie ma, a gdyby nawet był, toby dla całej Austryi nie wystarczył, więc w pomoc może mu przyjść *b*) i n s t y t u t w i e d e ń s k i. Nadto aby salwować prawo wszystkich uniwersytetów promowowania na doktorów teologii, wykłady wyższe mogłyby być (obok niższych) *c*) n a k a ż d y m u n i w e r s y t e c i e, jeżeliby tylko znalazła się odpowiedna ilość słuchaczy, — w tym jednak wypadku potrzebaby było koniecznie liczbę profesorów uniwersytetu powiększyć. I nie chodzi o to, aby profesor w wykładach swoich cały przedmiot skończył, ale o to, aby podał doktorandom wzór jak studyum pojmować należy, wydrukowane zaś tezy podałyby im miarę, jak daleko zagłębiać się trzeba, aby wymaganiom przy egzaminach zadośćuczynić.

Na tem kończę uwagi, które mi się nasunęły po bliższem rozpatrzeniu się w obecnym systemie naszych teologicznych nauk. Dobrzeby było, aby czcigodni kapłani, którzy jako doświadczeni profesorowie system obecny lepiej ocenić potrafią, i ci, którzy jako duszpasterze potrzeby kapłana *in cura animarum* dokładniej znają, w tej sprawie swoje zdanie wypowiedzieć zechcieli. Chodzi tu bowiem o rzecz ważną, bo o wykształcenie duchowieństwa, które w każdem społeczeństwie, a zwłaszcza w naszem polskiem tak wybitne zajmuje stanowisko, — dyskussya nad tym przedmiotem mogłaby mieć w obecnej chwili większe znaczenie, aniżeli tylko akademickiej dysputy.

Ks. dr. A. Trznadel.

KORESPONDENCYA.

Przemyśl 6 kwietnia.

Obchód 200-tnej rocznicy założenia i otwarcia łać. Seminaryum w Przemyślu.

We Wtorek, tuż po świętach wielkanocnych, byłem świadkiem rzadkiej uroczystości, bo obchodu pamiątki 200 letniej rocznicy założenia i otwarcia łać. Seminaryum przemyskiego. Mało kiedy zdarzy się widzieć, aby tego rodzaju uroczystość była tak pojedynczo, a zarazem tak wzniośle i poważnie obchodzoną, jak tu właśnie miało miejsce w tym wypadku. Naturalnie cały program wykonany był w gmachu seminarzyckim. Obszerna sala refektarza oprócz portretu Ojca św. Leona XIII. i odpowiednich miejsc dla dostojnych gości oraz dla chóru śpiewaków, żadnych dekoracyj nie miała — wszystko było skromne, jak skromnem powinno być domowe urządzenie kapłana. Do niej weszli: Najprzew. Imci ksiądz Biskup Solecki wraz z swym Sufraganem — Kapituła, Profesorowie św. teologii, Przełożeni Sem., miejscowi księża i alumni ze wszystkich lat w liczbie 74. Na wstępie

odśpiewano kantatę na cześć Almy, do której treść ułożył jeden z zeszłorocznych alumnów, X. Szurlej. Ten wstęp był rzeczywiście wspaniały — głosy były doborowe. Siła i uczucie radości w spiewie się uzupełniały. Nie można było bez wzruszenia słuchać tego hymnu, gdy pełnym głosem zaintonowano: „Almo nasza — matko nasza — cześć Ci — cześć — i t. d.“, boć prawie wszyscy tam obecni wychowankami tej Almy — i każdy w tej chwili mimowolnie dał folgę uczuciu wdzięczności dla swych Ojców według ducha i tych Dobrodziejów, którzy ten zakład stworzyli. Jacy zaś byli dobrodzieje i jakie *curriculum vitae* odbyło to seminaryum, poznano w króciuchnej historyi, którą tuż po pierwszej kantacie odczytał ks. prof. J. Federkiewicz. Nie wątpię, że Redakcya w łamach swego pisma ową historyą poda do publicznej wiadomości — dla tego żadnych nie notuję z niej wyjątków. W dalszym programie była muzyka, dostrojona do tonu uroczystości — po niej odczyt alumna z IV. roku R. o znaczeniu seminaryów. Pracę tę z małym wyjątkiem możnaby drukować, ale na taki wieczorek nieco za długą była, bo zajęła przeszło godzinę czasu. Po odczycie przysłuchiwaliśmy się pięknemu *solo* na skrzypcach z akompaniamentem pianina. Zdawało się, że jesteśmy na koncercie dobrego skrzypka, tak mistrzowsko wywiązał się z swego zadania alumn I. roku K. Po koncertowem *solo* deklamował, i to wcale dobrze, alumn III. roku F. dość trudny dla deklamacyi wiersz Krasińskiego „do nadziei“. Dwa ostatnie punkta programu wypełniła muzyka, złożona ze skrzypców, fletu, wiolonczeli, pianina i chór śpiewaków, w którym podziwialiśmy wyrobiony głos tenorowy alumna IV. roku K.

Na zakończenie uroczystości przemówił najdostojniejszy ks. Biskup Solecki, zachęcając młodzież, by korzystała z pobytu swego w seminaryum i dostarczała dzielnych pracowników Kościołowi św., po czem zgromadzonym udzielił swego arcypasterskiego błogosławieństwa. X.

Kronika.

Galicya. *Ostatnie wiadomości o naszych pielgrzymach* dobiegły nas przed zamknięciem Nru z Wiednia, i to krótkie, że od grobu bł. Hofbauera szczęśliwie wyruszyli dalej 7. b. m. Bogu dzięki! wszystko wiedzie się dotąd pomyślnie. Przeciwdziałania zawstydzone. Bolesno nam tylko, że w nich czynnymi byli i nasi, a najboleśniejszem, że zamieszczaniem fałszywych wieści o chorobie Ojca św., jakie rozmyślnie ukuwały najradykalniejsze pisma masoneryi w Rzymie, pomagali w stanowczej i ostatniej chwili usiłowaniom sparaliżowania katolicko-narodowej manifestacyi z Ziem Polski. Najbeztaktowniejszym pomysłem (dorozumiewamy się, że wyszedł z tej samej kuźnicy) był adres do księcia Adama Sapiehy w sprawie układów watykańsko-petersburskich. Książę osądził z godnością te zamysły i kroki. Powagi, pewnie nam nie dodały. Czemuż tak mało o nią dbamy? Czemu najszlachetniejsze nawet intencye psujemy ciągle młodzieńczą nierozwagą?.....

— (*Dyecezya przemyska*). *Rekollekcye ludowe w Rymanowie* odbyły się od 11 do 26 marca, osobno dla niewiast a osobno dla mężczyzn. Przewodniczyli WW. OO. Jezuici: Jan Kościński i Wojciech Płukasz. Tak mężczyzni jakoteż i niewiasty licznie się gromadzili, kościół był zawsze pełny. Czcig. OO. nie żałowali zdrowia, ale z wielką gorliwością i poświęceniem od rana do późnego wieczora i nauczali i spowiedzi słuchali.

Lwów. *Na wyjezdnem z pielgrzymami do Rzymu* wydał JE. ks. arc. Morawski krótki list pasterski, w którym daje wyraz radości z powodu zbliżającej się chwili stawienia się z licznym zastępem Duchowieństwa i świeckich przed obliczem Ojca ś.; dziękuje wiernym za ich manifestacye z okazyi Jubileuszu Leona XIII; przypomina skarby odpustowe, z jakich towarzyszący sercem i duchem pielgrzymce korzystać mogą, a wreszcie siebie modlitwom poleca.

— *Tegoroczny szematyzm gr. kat. Metropolii lwowskiej* wykazuje 914 kapłanów świeckich, 13 zakonników z 11 klerykami w 5 monasterach i 17 zakonnic w jednym klasztorze. Kleryków świeckich na studyach jest ogółem 118, a 33 po skończonej teologii czeka na święcenia, między nimi jeden od r. 1877. W archidyecezyi, podzielonej na 29 dekanatów, jest 747 macierzystych kościołów, 476 filialnych a 18 kaplic. Ludność wynosi 918.375. W ciągu roku zmarło 31 kapłanów, tyluż otrzymało presbyterat, 31 instytuowało się na probostwa, a jubilatów jest także 31.

Kraków. *Najbogatszy dar polski* na jubileusz Ojca ś. złożyły najuboższe z naszych żeńskich zgromadzeń zakonnych: P. P. Felicyanki. Jestto obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, pędzla Stan. hr. Roztworowskiego. Siostry wyszyły według własnego pomysłu: aksamitny jasno szafirowy płaszcz, sukienki ciemno i jasno pąsowe oraz korony, perłami, brylantami, szmaragdami i innemi drogiemi kamieniami, jakich im dostarczyły pobożność naszych Pań i ofiarność dwóch jubilerów krakowskich: pp. Wojciechowskiego i Głowackiego, którzy cichym Pracowniczkom nie szczędzili ni rad, ni bardzo cennych kamieni. Czynny udział w dziele wziął także ks. kan. Polkowski, który ofiarował srebrną złoconą blachę do obrazu. Bogato rzeźbione ramy dębowe wyszły z pracowni p. Majerskiego z Przemyśla. Pióro dostojnego wygnańca skreśliło wiersz, który z darem dojdzie rąk Jubilata-Papieża. Oto jego brzmienie:

Matko! której cudami słynie Częstochowa,
Niech Namiestnik Chrystusa, chrześciaństwa Głowa,
Nowy Salomon, pańską sprawując winnicę,
Cudem Twoim odzyska państwo i Stolicę.
Niechaj świętszą się stanie Chrystusowa trzoda,
Niech ludom ujarzmionym zabłyśnie swoboda.

— *Seminarya dla historyi kościelnej i chrześcijańskiej filozofii* ustanowione zostaną na wniosek profesorów teolog. wydziału krakowskiego przy tamtejszym uniwersytecie. Minister wyznań i oświaty, przychylając się do tego wniosku, oświadczył, że obydwa seminarya otrzymają po 100 złr. dotacyi ze skarbu państwa.

— *Dar polskich Tercyarzy dla Ojca św.* — album z widokami wszystkich polskich klasztorów reguły św. Franciszka — obejmuje 10 wielkich kart, na których młody artysta, p. Piotr Stachiewicz, w krótkim stosunkowo czasie rzucił, mimo monotonii przedmiotu, w nader urozmaiconem ugrupowaniu wdzięczne siedziby naszych Synów i Córek św. Franciszka. Dziewięć tablic wykonał w jednym tonie tuszem, jednę, t.j. kartę tytułową, akwarellą. Oprawa albumu z brunatnej cielęcej skóry, wyciskanej we wzory, ujęta jest w bronzowe klamry na wzór średniowiecznych książek kościelnych. Karty albumu wystawione były w refektarzu OO. Kapucynów krakowskich. — Z tekstu dodanego dowiedzieliśmy się, że liczba tercyarzy na ziemiach polskich wynosi 63.714, z tych przypada najwięcej na dyecezyą krakowską, bo 19.683. Archid. mohylewska ma ich około 1.000.

Rzym. *Kościół cierpiący odbiera także z okazyi Jubileuszu Ojca św. duchowy dar.* Encykliką z 1. b. m. postanowił Papież-Jubilat, aby w ostatnią niedzielę września odprawiono wszędzie *missam defunctorum!* Bliższe szczegóły tego niezwykle wzruszającego aktu uwidoczni dosłowny tekst papieskiego pisma, które w przyszłym numerze podamy.

— *Zmarł d. 30 marca ks. kardynał Tomasz-Marya Martinelli*, po krótkiej ale nader dolegliwej chorobie. Urodził się 3 lutego 1827 w Luce. Należał do zakonu Św. Augustyna. Cenne zasługi, jakie położył dla swego zgromadzenia

i około uniwersytetu *de la Sapience* utorowały mu drogę do kardynalskiej godności, na którą go ś. p. Pius IX 22 grudnia 1873 powołał. Był z grona kardynałów biskupów i zawiadował suburbikarnem biskupstwem Sabińskiem i opactwem S. Maria di Fafara. Należał do wielu kongregacyj a w kongregacyi Indexu zajmował stanowisko prefekta. *Rip.*

— *Sekciarska nienawiść Crispiego* do katolickiego Kościoła przebija się w każdym jego akcie, urzędowej czy prywatnej natury. Musiał ją naznaczyć nawet w tygodniu świętym. W wielki piątek, kiedy wszystkie teatra Rzymu były zamknięte, on zamówił dla siebie i kilku dziennikarzy nadzwyczajne przedstawienie w teatrze maryonetek na placu Barberinich i bawił się... Nie klerykalni, ale *Messaggero*, organ radykałów, podaje o tem szczegóły. — Ludzie, nie wyjmując tych, co rządzą, bywają często tylko lalkami maryonetkowemi...

Na potrzeby Propagandy przeznaczył Ojciec św. 500.000 franków. Zjednoczone Włochy roztrwoniły majątek tej instytucyi cywilizacyjnej — Najzacniejszy Syn tej krainy z ubóstwa czerpie, aby pokryć błędy swych niewdzięcznych rodaków.

Sprawozdania Towarzystw kapłańskich:

w lwowskiej archidyecezyi.

Dotąd zgłosił się dopiero jeden Proboszcz z prośbą o misyę, która się ma odbyć na wiosnę pod przewodnictwem OO. Jezuitów. Gdyby było więcej zgłoszeń na wiosnę, zaprosilibyśmy OO. Redemptorystów, gdyż OO. Jezuici są już zamówieni na całą wiosnę do dyecezyi krakowskiej i tarnowskiej, a dopiero na jesień mogliby w naszej dyecezyi ze 4 misye odprawić. Upraszamy przeto Czcig. Współbraci, aby się już teraz zgłosili do Wydziału. — Ponownie upraszamy P. W. księży Dziekanów, aby za pośrednictwem podpisanego Rektora Tow. raczyli nas uwiadomić, czyli przyjmują urząd prefektów Towarzystwa.

Upraszamy także wszystkich P. T. Członków, aby nadsyłali tak swoje wkładki roczne, jak i składki parafialne na ręce skarbnika, **ks. Jana Stopczyńskiego,** dyrektora szkoły P. P. Benedyktynek łacińskich — a nie obarczali najprz. Konsystorza tą sprawą, gdyż przezto powstają później niedokładności w prowadzeniu ksiąg kasowych i w sprawozdaniach rocznych, na które się niektórzy Członkowie żalili. — Do kasy naszej przysłali w pierwszym kwartale bieżącego roku:

Za r. 1887 Ks.: Opat Nowakowski złr. 10, Piskorski 4, Chorzemski 4 i Maryański 4. — Za r. 1888: J. Exc. ks. Arcyb. Morawski złr. 100, Jks. Biskup Puzyna 25, JWks. Arcyb. Feliński 10, ks. Inf. dr. Jurkowski 50, ks. kan. Mazurak 10; Ks.: Grygietys 4, Maryański 4, kan. dr. Lewicki 5, Gorski 5, Grenzo za I. półr. 10, Gwoździowski 4, Kozik od siebie 4, od parafian 6, Prawdzikowski za 3 lata 12, od parafian w Biłce 3, Dr. Semenetz 10, Jan Stecz za 4 lata 16, Majewski 5, Serwacki 3, Stan. Zawistowski 5, Jak. Cwynarski od siebie 5, od parafian 3, Drozdowski 2, Malawski 4, Rydel 3, Niżyniecki 5, dr. Mazurkiewicz 5 i Mynarski 3.

W sprawozdaniu z lat ubiegłych pominięto, że ks. J. Majewski zapłacił za wszystkie lata swoje wkładki.

Ks. dr. L. Jurkowski, prezes. **Ks. Z. Gorazdowski,** sekretarz.

Archidyecezya lwowska.

Mianowani: Ks. Zygmunt Świstelnicki katechetą przy semin. naucz. męsk. we Lwowie; ks. J. Gliński, katech. supl. przy gimn. Franciszka Józefa i prefektem w sem. chłopców, wreszcie ks. dr. J. Slósarz, prefektem w semin. kleryków.

Wyjechali z pielgrzymami do Rzymu: Ks. kan. Lewicki, dalej księża: J. Gliński, prob., dr. W. Filarski, dr. L. Kloss, M. Martini, Lewartowski, Wołoszyński i Trzopiński.

Dyecezya krakowska.

Zmarł dnia 28 marca, zaopatrzony SS. Sakramentami, ks. Józef Balcerczyk, dziekan Suski i prob. w Zembrzycach, ur. 1834, or. 1857, b. 1868. R. i p.

Administratorem zamian. X. St. Heumann, miejsc. wikaryusz.

Przeniesiony X. St. Niziołek z Inwałdu do Rudawy.

Wyjechali do Rzymu z świeckiego Kleru krakowskiej dyecezyi, Księża kanonicy: Fox, Pelczar, Szwarz i Smoczyński; księża proboszczowie: Wolff, Borowiecki, Guzik, Grębosz, Klima, Konieczny, Paleczny, Pawlikowski, Pietrzykowski, Popiel, Wajda i Zygadło; dalej księża: Kiedrowski, Kowalówka, Kudasik, Fr. Krupa, Krzysica, Mianowski, Nazimek, Piksa, Piwowoński, Płaziak, Puchała, dr. Rychlak, Rudnicki i Zadęcki, oraz 3 alumnów Seminaryum dyecezalnego.

Z lwowskiego domu OO. **Zmartwychwstańców** wyjechał 9. b. m. ks. Wincenty Moszyński, prokurator tegoż domu, do Rzymu, zkąd uda się do Ameryki na dłuższy pobyt.

Wydawca i Redaktor odpowiedzialny: Ks. Zygmunt Gorazdowski.

Z Drukarni Ludowej we Lwowie pod zarządem St. Baylego.